

Dos escolapis il·lustrats, PP. Eduard Corsini i Ildefons Ferrer, i la seva relació filosòfica

Joan Florensa

L'octubre del 2002 se celebrà a Fanano (Itàlia) un congrés per recordar el segon centenari del naixement del P. Escolapi Eduard Corsini. Crec que aquest fet indica prou la importància que hom atorga a aquest religiós en el camp de la filosofia en el sentit en què s'entenia en aquell moment pels homes de saber.

Aquesta celebració, i record, m'ha empès a posar per escrit el que feia temps que reflexionava. És a dir, la influència que el P. Corsini va tenir en l'Escola Pia de Catalunya, la qual poc abans, el 1752, s'havia convertit en província autònoma. La influència de l'italià arribà a casa nostra de la mà d'una de les figures més eminents dels escolapis catalans del moment: el P. Ildefons Ferrer, un igualadí que com a provincial donà forma a la província catalana. Com a professor o lector de filosofia i de teologia dels juniors escolapis el P. Ferrer marcà una manera de pensar i donà un tarannà als joves que després configuraren la institució.

DUES BIOGRAFIES QUE CONVERGEIXEN

No és aquest el moment per intentar ni tan sols un esbós biogràfic de cap dels dos religiosos esmentats. Hom en trobarà una breu semblança en

el *Diccionario Enciclopédico Escolapio*.¹ En una taula que incorporo al final d'aquest treball he assenyalat els moments fonamentals de la vida de cadascun d'ells per poder veure els punts de contacte que hi hagué. Entre les dues breus notes biogràfiques i la taula, crec que tenim prou elements per fer-nos una idea de la personalitat dels dos il·lustrats. Notem d'entrada que hi ha una diferència d'edats: per tant, Corsini influeix en el segon amb obres de maduresa i Ferrer en rep aquestes influències quan és encara jove i receptiu a tot tipus de proposta.

Suposem, veient la taula, que al clergue Ildefons li arribaren les obres del P. Corsini quan era un jove estudiant o junior. El jove Ferrer va tenir a les mans, molt probablement, els escrits del P. Corsini abans de ser professor o lector de filosofia a Mataró el 1754. Les obres de l'escolapi italià es troben en totes les biblioteques escolàpies de Catalunya i, per tant, qualsevol podia llegir-les.

Segons la necrologia oficial o consuetada del P. Ferrer,² aquest no es limità pas a l'estudi de sant Tomàs, sinó que aprofundí en sant Agustí i en altres teòlegs de diverses tendències («in S. Thomae et thomistarum lectione per totam vitam assiduus, simul tamen augustinianos ceterarumque scholarum theologos prae manibus habebat»). Ben segur que la formació inicial tan a fons féu que els superiors decidissin nomenar-lo professor de juniors tan bon punt acabà els estudis; només tenia 26 anys i 9 de professió religiosa; normalment aquest encàrrec requeia en persones madures i experimentades i després d'exercitar-se uns anys en l'ensenyament amb els nois. El P. Ferrer va ser una excepció com a mostra de la vàlua que des del primer moment li atorgaren.

No sembla que existeixi correspondència epistolar entre els dos escolapis aquests primers anys de l'exercici de magisteri del P. Ferrer. A partir del 1760 i després del viatge que fa a Roma per fer palesa al P. General la

1. A més de l'obra esmentada, sobre el P. Corsini es pot consultar SÁNTHA, György: «P. Eduardus Corsini a S. Silvestre Ordinis Scholarum Piarum Praepositus Generalis XIX (1702-1765)», *Ephemerides Calasactianae* (Roma, 1970), p. 232-244 i (1971), p. 14-23; tracta de la seva relació com a General amb l'Escola Pia de Catalunya a les p. 236 i 17, respectivament. Del P. Ildefons Ferrer hi ha una entrada al *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, vol. II. Barcelona, Claret, p. 168.
2. Publicada per primera vegada per PICANYOL, Llogari: *Rerum latinarum scriptores ex Ordine Scholarum Piarum*. Roma, 1956, p. 232-233. En el volum de les necrologies publicat per l'Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya el 1995, la del P. Ildefons té el número 155. En endavant citarem les necrologies o consuetes pel número en aquest volum.

situació catalana, sí que es conserven a l'Arxiu General de Roma cartes de l'escolapi català.³ El coneixement, doncs, que el P. Ferrer va tenir del P. Corsini fou a través de les seves obres publicades i arribades a Catalunya.

Estem ben convençuts que va ser el P. Ferrer qui va introduir l'estudi del P. Corsini entre els juniors; les obres de l'italià passaren d'ocupar un lloc en els prestatges de les biblioteques a convertir-se en matèria d'estudi i de consulta dels estudiants. Segons el P. Picanyol,⁴ el P. Ferrer escriví unes *Cosmologiae ac uranologiae philosophiae recentiores theses* datades el 1756 que no ens han arribat. L'any següent dirigí les tesis que més endavant analitzarem. D'anys posteriors tenim a la Biblioteca Provincial de l'Escola Pia un exemplar d'un dels volums de les *Institutiones philosophicae et mathematicae* (Venècia, 1764, vol. I) del P. Corsini, el qual volum té manuscrit a les guardes el nom de dos clergues escolapis: «Agustí Espina, Mataró 1775» (professà el 1773) i «Ramón Ponella, Oliana 1778». Els anys que acompanyen el nom dels joves estudiants corresponen al moment en què estan cursant la filosofia, l'un a Mataró i l'altre a Oliana. En aquests anys el P. Ildefons ja no era professor de filosofia, però la influència del P. Corsini segueix no solament a Mataró, on es trobava el P. Ferrer, sinó també a Oliana; en aquesta població hi havia com a professor de filosofia el P. Llorenç Serra, que havia estudiat a Mataró sota el mestratge del P. Ferrer. No solament hi ha una continuïtat en el magisteri, sinó que fins i tot els alumnes es passen els llibres.⁵

El P. Ildefons Ferrer, com a professor, com a rector de Mataró, com a provincial, contribuï a ordenar els estudis del juniors o clergues. Influí evidentment en la presentació de la filosofia als juniors escolapis. El P. Claudi Vilà reconeix el P. Ferrer com a l'introduïdor i el promotor de les idees filosòfiques del P. Corsini.⁶

EL PENSAMENT DEL P. FERRER

En una altra ocasió vaig analitzar la *Oración fúnebre que en la muerte de Carlos III* predicà el P. Ferrer el 1789 a la parròquia de Santa Maria

3. Vegeu: PICANYOL, Llogari: *Sesenta años de fecunda labor cultural y pedagógica en los colegios de escolapios de Cataluña 1776-1836*. Sabadell, 1966, p. 70.

4. *Rerum latinarum scriptores*..., p. 100

5. PICANYOL, Llogari: *Sesenta años de fecunda labor*..., p. 82-83.

6. VILÀ I PALÀ, Claudi: *Escuelas Pías de Mataró: su historial pedagógico*. Salamanca, 1972, p. 325-326.

de Mataró.⁷ Vaig fer notar aleshores que el P. Ildefons es presentava com un il·lustrat i lloava i estava d'acord amb la política del monarca finat en la preocupació per l'ensenyament, per la indústria, per la disminució dels sense treball i per les millores en l'exèrcit (tot i que està contra la guerra i defensa la política pactista que el rei ha portat a terme amb les nacions veïnes amb els anomenats Pactes de Família; l'exèrcit era garantia per als pactes). En el sermó també queda clara la relació i l'amistat que l'esmentat religiós mantenia amb els grups socials més progressistes de la ciutat de Mataró, grups que havien iniciat el camí de la industrialització i del comerç, especialment el marítim cap a Amèrica.

La data del sermó es tardana. Ja abans el P. Ferrer s'havia manifestat imbuït de les idees il·lustrades. Se li demanà precisament el sermó perquè tots sabien bé prou com pensava l'escolapi. Aquestes breus paraules de presentació de la figura del P. Ferrer ens mostren en quin ambient es movia i cap a on anaven els seus ideals i projectes.

Passem ara a analitzar les tesis que defensà el clergue escolapi Maties Mont sota la direcció del seu professor el P. Ildefons Ferrer. El títol complet del fullet, segons podem llegir a la primera plana, diu així: *Eruditissimo, ac Rev. Adm. P. Eduardo Corsini a Sto. Silverio, universi Schol. Piar. Ordinis Praeposito Generali, se suasque Philosophicas theses, ad mentem Ang. Praecep. D. Thomae; necnon insigniorum recentioris Physiologiae Philosophorum doctrinam, publice defendendas. Matthias Mont a S. Francisco Civitatis Mataronensis PP. Scholar. Piar. Collegii Clericus Prof. D.D.D. Praeside P. Ildephonso Ferrer a S. Joseph in eodem Colleg. Philos. Profes. Die 30 Maii anni 1757, Hora 3 pomerid. Vici: Ex Officinâ Petri Morera Typographi, in Plateâ Maiori.*

Qui era el clergue Maties Mont que defensa les tesis? El P. Picanyol no en fa esment en cap de les seves obres. El P. Claudi Vilà només diu que residí a la comunitat de Mataró el curs 1762-1763 (p. 829 de l'obra citada). Però sembla evident que també formà part d'aquesta comunitat el curs 1756-1757 com a mínim i fou alumne del P. Ferrer. La necrologia diu que ensenyà a Mataró poesia i retòrica, és a dir, en l'aula superior d'humanitats o llatí; també afirma que ensenyà teologia als juniors escolapis a Mataró.⁸ Va simultanejar els dos ensenyaments a Mataró? Ignorem si va estar en cap altra comunitat. Morí molt jove, als 25 anys, el 27

7. FLORENSA, Joan: «Carles III vist des de la trona a Mataró pel P. Ildefons Ferrer l'any 1789», a *VI Sessions d'Estudis Mataronins*, 15 abril 1989. *Comunicacions presentades*. Mataró, 1990, p. 73-77.

8. És la número 47 del volum de consuetes.

de març de 1763: les esperances que havia despertat aquell jove intel·ligent i ben disposat s'esvaïren aviat.

Per què les tesis es dedicaren al P. Corsini? El P. Claudi Vilà⁹ creu que el motiu va ser perquè era el superior general aquell any 1757 (ho va ser del 1754 al 1760): un reconeixement al superior sense més implicacions; també apunta que aquestes tesis representaren un «viraje» en la línia de la filosofia que s'ensenyava a l'Escola Pia de Catalunya. Estem d'acord amb el P. Claudi, però creiem que no és l'única explicació. Era també un homenatge al P. Corsini no només com a superior, sinó també com a filòsof; i es volia fer conèixer el seu pensament entre nosaltres i en el nostre país. Quina manera podia ser més efectiva per a la presentació pública del pensament de l'escolapi italià que unes tesis? Se li dediquen, però al mateix temps s'exposa el seu pensament. També de manera indirecta podien servir de plataforma per catapultar el professor P. Ferrer entre el món intel·lectual català i presentar-lo com a introductor d'una nova línia filosòfica. El mateix P. Claudi a continuació de l'anterior afirmació admet que, gràcies a aquestes tesis, el P. Ferrer va ser cridat pels PP. dominics de Manresa el 1764 per predicar-hi un sermó en la festivitat de Sant Tomàs d'Aquino. No és cap novetat que el P. Ildefons es complaïa en l'exhibició i buscava a través d'actes similars figurar entre la ciutadana més distingida. Tal vegada aquest caràcter li comportà a la llarga una certa marginació dintre de la província, cosa de la qual es queixà a la vellesa. Notem que el cos de les lletres en què està escrit el nom del P. Ferrer i el del defensor de les tesis Maties Mont és la mateixa: 6 mm. El mestre vol fer-se notar.

El lloc exacte on es defensaren les tesis devia ser l'església de Santa Anna que hi havia a la Baixada de Santa Anna (l'actual no s'inaugurà fins al 1789). El dia assenyalat, llegim a la portada, va ser el 30 de maig de 1757, a les 3 de la tarda.

Ja a la portada de l'imprès s'adverteix que en l'exposició de les tesis se seguirà la doctrina de sant Tomàs (nom que pel cos de la lletra queda ben distingit), però que es tindran en compte les opinions de tots els filòsofs i dels físics.

9. En *Escuelas Pías de Mataró: su historial pedagógico*, p. 325. Les dades que l'autor ofereix sobre les tesis semblen indicar que no en va veure l'exemplar que hem citat anteriorment en el text. No dona, per exemple, el títol complet; només reproduïx textualment unes paraules de la p. 2 (en la nota 2 de la pàgina esmentada al principi) que no són altra cosa que la presentació o el lema que s'acostuma a fer amb textos ben coneguts de tothom. Diu que «se presentan y defienden tesis», quan el P. Mont no ho fa en la forma tradicional de tesis, sinó desenvolupant amb una explicació temes amb arguments.

No abunden les cites de les obres del P. Corsini en la tesi del P. Mont; només n'hi localitzem set, que són: en el núm. I de la p. VIII, el núm. I de la p. XI, el núm. V de la p. XXI, el núm. III de la p. XXIV, el núm. I de la p. XXV, el núm. IV de la XXVI i el núm. VI de la p. XXVII.

Entre els nombrosos autors de què es parla, cal esmentar especialment els noms d'escolapis com ara el P. Bernardo Guglielmini (núm. VII de la p. XXXIV), Gian Crisostomo Salistri (núm. I de la p. XV, núm. I de la p. XXIX i núm. II de la p. XXXII), Liberato Fassoni (núm. VI de la p. X) i Giambatista Beccaria (núm. I de la p. XXX).¹⁰ En total són sis cites, quasi tantes com les del P. Corsini. També hi trobem citat Alfons Borelli (núm. VII de la p. XXXIV), el científic italià que, postergat per l'Església, es refugià a la casa escolàpia de Sant Pantaleó, on va viure els últims anys de la seva vida. Aquestes cites mostren com el P. Ildefons pouava en escolapis italians, gràcies als quals mantenia la tradició escolàpia. Inclina els seus alumnes a seguir la tradició italiana.

Podem afirmar que les idees exposades pel P. Mont a les tesis eren ben compartides pel P. Ildefons. El deixeble no podia apartar-se del mestre i la dedicatòria i el plantejament són clarament un suggeriment del P. Ferrer. Així, doncs, a través d'aquesta exposició podem apropar-nos al pensament del P. Ferrer. Vegem alguns punts.

En la presentació o dedicatòria llegim (p. III): «Emicat in hac Dia-noetica illa ars, ad naturam detegendam, artesque omnes promovendas utilisima, cujus regulas partim ab Antiquioribus sapientiae fluminibus, sed maxime, ac fructuosius ex Verulamii, Gassendi, Cartesii, Malebranchii, Veincelli, Uvaltherii a Tschirnaus, Lockii, Thomasii, Pireti faecundiori penu delibasti, quibusque Philosophorum, ac Philosophiae sectas ortum, incrementum, perfectiones veritatisque criterium, methodum, argumenta tam elegante, tam nitide, tam mascole, tam dilucide exposuisti, pertractasti, ac numeris omnibus absolvisti, ut qui maxime».

El ventall dels autors al·ludits és ben ampli. Els qualifica de «sectas», tal com fa el P. Corsini en les seves obres, en el sentit d'escola o grup d'un pensament filosòfic i no pas com a doctrina religiosa sospitosa o herètica.¹¹

10. De tots aquests escolapis, n'hi ha una breu biografia al *Diccionario Enciclopédico Escolapio*, vol. II.

11. Segons Calonghi (*Dizionario latino-italiano*. Torí, 1967, columna 2.484), la paraula «secta, ae» va ser emprada per diversos autors llatins en el sentit que li hem donat. La mateixa Real Academia de la Lengua Española en el seu *Diccionario* li atorga aquest sentit com a última accepció.

Però, més que la multiplicitat d'autors esmentats en la tesi del P. Mont, ens interessa per què hi va recórrer. A la mateixa introducció (p. IV), hi trobem la resposta: efectivament, ja sant Tomàs d'Aquino va admetre que en les qüestions de física topava amb dificultats d'interpretació¹² i per això calia recórrer a autors posteriors. El P. Mont afegeix a continuació: «Inquit siquidem ipse Ang. Praecep.: oportet quod suadeamur, si aliquid appareat postmodum praeter ea, quae modo dicuntur: quod quam verum, certumque sit, vel Tulli tempore observabatur, qui in suis Academicis quaestionibus egregie persuadet recentissima quaeque esse correcta, et emmendata maxime; imo et ipsius Aristotelis aetate dicentis: vetusta pleraque rudiora sunt novis: quid mirum si cultissimo hoc tempore, ob nova in Coelo sydera detecta, novas inventas artes, mirabilia telescopia, et engyscopia instructa, innumera plantarum, et animalium genera Moderni cognita, et mille id genus alia certius dixerimus?». El P. Mont intenta demostrar que l'estudi dels filòsofs moderns no és trencar amb la tradició sinó tot el contrari: les autoritats més antigues —d'Aristòtil a sant Tomàs— ja ho havien advertit i recomanat. L'exposició que presenta no s'aparta, doncs, de la tradició: l'enriqueix amb l'aportació de l'última paraula de les persones enteses. Així, doncs, el P. Maties seguirà sant Tomàs en les qüestions filosòfiques pròpiament dites (o metafísica), però quan es tracti de temes específics de la física preferirà els autors més moderns, que diuen l'última paraula.

El primer capítol s'obre amb una exposició de la història de la filosofia («De Philosophica Historia», p. V-VI). La capacitat de l'home ve limitada —afirma el P. Mont— des del pecat original; és indispensable un esforç per apropar-se a Déu. La història de la filosofia mostra el camí sembrat d'esforços, intents i aportacions de l'home fent camí cap a Déu. Cada autor representa un intent que l'ésser humà ha fet per construir aquest camí. Cada home ha de comptar amb les aportacions dels seus avantpassats i dels contemporanis; ha de treballar en secta, en grup; entre tots s'ha de construir el gran edifici del pensament humà: la història és l'expressió d'aquest esforç mancomunitat de l'home per assolir la saviesa. A la introducció el nostre autor repeteix i amplia la llista d'autors que cal tenir presents. La història pot dividir-se en tres èpoques: la clàssica grecoromana, la medieval amb les sectes tomista, escotista i nominalista i, després de l'ocupació de Constantinoble pels turcs, amb l'arribada a Europa dels grecs es redescobreixen Aristòtil i Plató; a aquesta descoberta cal afegir-hi els nous instru-

12. Diu el P. Mont: «In Physicis saltem, in quibus etiam ipse D. Tho. plura problematice defendit».

ments de la física, que permeten uns avenços en les ciències que donen a l'edat moderna un aire nou a Europa. El ponent acaba amb aquestes paraules (p. VI): «Nos vero in eo quod ad Logicam, Metaphysicam, Ethicam generalemque Physicam attinet, Aristoteli adhaerentes, in eo tamen ad particularem Physicam spectante, nemine mancipamur; ex omnibus enim, Recentioribus praecipue, quae arriident accipimus quae secus, omittimus». El que preocupa principalment el nostre autor és la física, i hi dedica la major part del treball.

Anotem a continuació només alguns punts del tractats pel P. Mont, però que ens permetran veure el viratge de la nova filosofia que ensenyà el P. Ildefons Ferrer.

En parlar dels eclipsis de sol (núm. V de la p. XXI) rubrica les opinions de Fortunat de Brescia i del P. Corsini en el sentit que es tracta d'uns fenòmens que no afecten el Sol sinó la Terra; el Sol no pateix cap canvi, som nosaltres, els de la Terra, els afectats i els que aparentment som enganyats.

A vegades contradiu obertament els autors clàssics, com en afirmar contra Aristòril i altres autors que l'òrgan de la visió no radica en el cristal·lí —cosa que afirmava l'areopagita—, sinó en la membrana reticular. La llum que incideix sobre aquesta membrana produeix la visió dels objectes exteriors (núm. III de la p. XXXII).

Més endavant al·ludeix a l'origen dels terratrèmols (núm. IV de la p. XXVI) i diu el P. Mont que ni tan sols val la pena reproduir les opinions dels antics, ja que l'explicació més versemblant és la del P. Corsini, el qual afirma que es deuen a la incandescència de substàncies a l'interior de la Terra i que, en augmentar de volum per l'escalfor, es veuen precisades a trencar la crosta de la Terra, fet que produeix les conegudes sacsejades.

Les capes freàtiques de les aigües subterrànies no són prolongacions ocultes dels mars —ja que també es troben en zones sobre el nivell del mar, observa l'autor de la tesi—, sinó que procedeixen de les aigües acumulades per les pluges i les neus. Com en el punt anterior, aquí segueix el P. Corsini.

Sens dubte que la qüestió més important que es tracta i que ha estat tema de debat constant per la relació amb la Bíblia i el dogma catòlic és la referent al moviment de la Terra i del Sol (núm. III, de la p. XVII). El nostre autor s'adhereix a la tesi de Tycho Brahe, o sigui al sistema ticònic, seguint altra vegada el P. Corsini. L'escolapi italià exposa en les *Institutiones Philosophicae ad usum Scholarum Piarum* (p. 101-112) el sistema ticònic amb més amplitud que la resta d'opinions sobre l'esmentada qüestió; això ja mostra la preferència de l'autor. Parem-nos com fent un descans en un replà i vegem el que diu el P. Corsini sobre el tema, que serà el que defensarà després el P. Mont. Segons el P. Corsini, el sistema de Tycho concorda millor que qual-

sevol altre amb les lleis de l'astronomia i és el que millor explica tots els fenòmens sobre el moviment, la distància, la magnitud dels astres (p. 105). El sistema copernicà, per exemple, només pot admetre's com a hipòtesi i no com a tesi definitiva; això fa que les seves conclusions siguin discutibles i es puguin rebutjar (p. 107 i 110-111); el P. Corsini explica les característiques que diferencien hipòtesi i tesi per no negar del tot Copèrnic; s'inclina de totes maneres per Brahe. Segons Tycho, els planetes giren entorn del Sol i aquest ho fa al voltant de la Terra. És una interpretació equidistant entre Copèrnic i l'Església catòlica: un intent de salvar i conciliar el dogma i la ciència. Sobre la posició de l'Església en aquesta qüestió, el P. Corsini escriu el següent: «Qui paulo liberius exsistimant Telluris quietem, quippe quae non a Romano Pontifice, sed a Card. definita fuerit, non adeo certam esse, ut articulos Fidei numeretur; sive nullam esse Romani Pontificis in definiendis ejusmodi rebus potestatem; sive denique nullam esse Sacrarum Literarum auctoritatem in iis praesertim, quae ad res naturales pertinent». En una nota (p. 107) diu que a l'Evangeli no s'hi llegeix pas que Jesús digués: «Us envio el Paràclit el qual us ensenyarà el recorregut del sol i de la lluna». Jesús volia fer cristians i no pas matemàtics. El P. Mont (i en conseqüència també el P. Ildefons Ferrer) s'adhereixen, doncs, a aquesta interpretació del P. Corsini i de Tycho Brahe.

Era difícil en aquella època compaginar els avenços de la ciència amb el magisteri de l'Església. Els cristians que volien mantenir la fe i seguir les aportacions dels descobriments, havien de fer equilibris i reinterpretacions, com acabem de veure.

CONSEQUÈNCIES

Des de la fundació de l'orde a Moià els escolapis catalans consideraren els seus germans italians com la font i origen. Durant el segle XVIII trobem repetides les relacions antre ambdós grups. D'Itàlia reben les influències en la línia d'espiritualitat,¹³ així com en la cultural.¹⁴ La introducció de la filosofia del P. Corsini és una prova més d'aquesta tesi que hem defensat diverses vegades des de fa temps.

13. Joan FLORENSA: «La linea spirituale del P. Coccapani», a *Ricerche* (Florència, 1984), p. 84-96.

14. Vegeu, com a exemple de la influència italiana en el camp de l'aritmètica: FLORENSA, Joan: «La biblioteca en la formació dels mestres escolapis durant el segle XVIII», a *La formació inicial i permanent dels mestres, Actes de les XIII Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans*. Vic, EUMO, 1997, p. 75-82.

Però no es tracta només que hi hagués o no un transvasament i una comunicació de coneixements d'Itàlia a Catalunya. Les noves idees ajudaren a transformar la mentalitat dels escolapis receptors. Les conseqüències, doncs, que enumero a continuació són algunes de les transformacions ideològiques o físiques que es produïren.

La primera conseqüència és el nou enfocament de la filosofia de la qual s'aniran separant les diferents ciències. En l'anàlisi que es fa en la tesi del P. Mont veiem que no es tracta l'aspecte metafísic de les qüestions i que, en canvi, s'atén quasi en exclusiva l'aspecte físic o científic. Falta poc perquè tots aquest coneixements se separin de la filosofia i sorgeixin les matemàtiques, la física, les ciències de la naturalesa, etc. Els escolapis del segle següent, el XIX, acceptaren fàcilment les matèries que han configurat el batxillerat. Tot té una concatenació, no s'arriba a un final si no es passa prèviament per unes etapes.

No és només que de la filosofia es desprenen les matèries científiques. També la filosofia s'anava separant de la teologia i deixava de ser l'*ancilla theologiae* per convertir-se en ciència autònoma.

Al llarg de la tesi desenvolupada pel P. Mont es mostra com els coneixements humans no són un saber format en un moment determinat de la història de la humanitat i que els seus successors no només han de seguir i repetir-ne la doctrina i l'ensenyament. Ben al contrari, el saber (filosòfic, científic, tècnic) no s'acaba mai de completar, és un procés que cada dia demana un pas més. És el fonament del progrés. La tesi del P. Mont permet als escolapis, amb una base científica i raonada, adherir-se als corrents del progrés que estaven naixent en la societat catalana i en concret en la de Mataró. Hem comentat la participació i la col·laboració del P. Ildefons Ferrer amb els prohoms mataronins que impulsaven la indústria i el comerç. No era una postura inconscient, sinó la conseqüència d'un raonament i d'uns principis. Estem en el segle de la Il·lustració i la raó es converteix en el guia i quasi el Déu que assenyala el que cal fer o deixar de fer. No ens estranya que al col·legi escolapi de Santa Anna s'hi ensenyés al costat del llatí —base de la secundària— la nàutica o l'agrimensura, com a resposta a les necessitats i demandes de la societat.

Crec que podem afirmar que el P. Ildefons Ferrer va ser l'home que va empènyer l'Escola Pia de Catalunya cap a la modernització i la situà en condicions més que favorables perquè pogués dedicar-se a l'educació dels infants i joves de l'emergent societat il·lustrada primer i liberal després.

En la següent taula resumim les biografies dels dos escolapis objecte del nostre estudi, fent veure els moments de contacte i de possible influència.

INFLUÈNCIA DE LA FILOSOFIA DEL P. CORSINI
EN LA ESCUELA PÍA DE CATALUÑA

Taula comparativa de les biografies

P. Eduard Corsini	Anys	P. Ildefons Ferrer
Neix a Mòdena (Itàlia)	1702	
Vesteix la sotana escolàpia	1717	
Professió religiosa a l'Escola Pia	1719	
Acaba estudis de filosofia i teologia	1723	
Ordenació de sacerdot	1725	
	1728	Neix a Igualada
<i>Institutiones mathematicae</i>	1731	
<i>Institutiones philosophicae et mathematicae</i>	1731	
No accepta càtedra a Florència	1733	
Accepta càtedra de lògica a Pisa	1736	
	1744	Vesteix l'hàbit escolapi
	1745	Professió a l'Escola Pia
Ensenya a Pisa metafísica i ètica	1746	
<i>Institutiones methaphysicae</i>	1754	
Nomenat Superior General de l'Orde	1754	Lector de filosofia a Mataró
	1755	Mestre de juniors a Mataró
	1757	Maties Mont defensa la tesi
Cessa com a General de l'Orde	1760	Recurs a Roma davant del P. General
	1764	Mestre de novicis a Moià
Mor a Pisa	1765	
	1767	Rector de Mataró
	1768	Primera Acadèmia Pio-literària a Mataró
	1775	Provincial de Catalunya
	1778	Rector de Mataró
	1789	<i>Oración fúnebre en la muerte de Carlos III</i>
	1789	Inauguració del temple de Santa Anna
	1790	Provincial de Catalunya
	1791	Assistent General, residint a Roma
	1810	Mor a Mataró

